

Nr 37.

Ankom till riksdagens kansli den 1 april 1938 kl. 12 m.

Utlåtande i anledning av väckt motion om viss ändring i vattenlagen.

I en inom andra kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 209, vilken behandlats av andra lagutskottet, hava herrar *Osberg* och *Olsson* i Staxäng hemställt, att riksdagen ville hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning rörande möjligheten och lämpligheten att bereda representation för markägaren i samband med värdering av skada jämlikt vattenlagen samt om framläggande för riksdagen av de förslag, vartill utredningen kunde föranleda.

Beträffande de skäl, som motionärerna anfört till stöd för sin hemställan, får utskottet hänvisa till motionen.

Över motionen har utskottet i den ordning § 46 riksdagsordningen föreskriver begärt yttrande av vattenrättsdomarna. De i anledning därav inkomna yttrandena finnas såsom bilagor fogade vid detta utlåtande.

I motionen har hänvisats till 10 kap. 1—4 samt 32—35 §§ vattenlagen. I dessa lagrum lämnas vissa bestämmelser om syneförrättningar rörande inrättande av allmän flottled, torrläggning av mark, vattenreglering och anläggande av kloakledning. Sådan syneförrättning skall handläggas av en utav Konungens befallningshavande förordnad tekniskt sakkunnig person, i regel med biträde av två gode män, utsedda bland dem, som äro valda till ägodelningsnämndemän eller till gode män vid lantmåteriförrättningar. Undantag från regeln gäller i fråga om vissa torrläggningsföretag, och för dess tillämpning förutsättes bland annat, att vid syneförrättningen icke förekommer prövning av fråga om ersättning till delägare i företaget eller annan. Synemännen skola uppskatta skada och intrång, som vållas genom anläggning eller åtgärd för allmän flottled. Detsamma gäller om ersättning för utmål, erforderligt för inrättande av sådan flottled (10 kap. 18 §). Ersättning, som till följd av ett företag tillkommer sakägare för förlust, skada eller intrång, skall i brist av åsämjande bestämmas av synemännen (10 kap. 64 §). Där ej inom föreskriven tid talan anhängiggjorts mot syneförrättning och ej heller underställning av synemännens utlåtande skall ske, skall vid utlåtandet bero. Utlåtandet går då i verkställighet i den ordning, som är stadgad för laga kraft ägande dom (10 kap. 75 §). Om utlåtandet skall

underställas vattendomstolens prövning, må denna emellertid ej ingå i bedömning av frågor rörande ersättning i vidare mån än som föranledes av anförda besvär eller av ändrade anordningar eller föreskrifter rörande företagets utförande (3 kap. 11 §, 6 kap. 3 § 1 mom., 7 kap. 45 och 55 §§). Syneförrättning är emellertid icke för alla fall obligatorisk. Sålunda skall mål om vattenreglering behandlas vid sådan förrättning endast då vattenrättsdomaren eller vattendomstolen med hänsyn till omfattningen av erforderlig utredning eller eljest så finner lämpligt (3 kap. 11 §). Dikningsföretag medgives utan förundersökning, om överenskommen föreligger mellan de av företaget berörda rättsägarna (7 kap. 36 §). I fråga om vattenavlednings- och invallningsföretag skall, då det föreligger sannolika skäl, att allmän eller enskild rätt förnärmas genom företagets utförande eller då två eller flera med skilda andelar taga del i företaget, syneförrättning äga rum, innan företaget får påbörjas (7 kap. 45 och 49 §§).

I förevarande sammanhang må även erinras om de undersökningar i ansökningsmål av större omfattning, vilka ofta föregå vattendomstolens beslut om ersättning för liden skada. Vattenrättsdomaren äger uppdraga åt de vid domstolen anställda vattenrättsingenjörerna eller en av dem att, med eller utan biträde av vattenrättsnämndemännen eller en av dem, verkställa undersökning å stället (11 kap. 45 §).

Utskottet.

Såsom av den ovan lämnade redogörelsen framgår avgöras frågor om ersättning enligt vattenlagen i vissa fall direkt av vattendomstol, i andra fall åter av synemän. Utlåtanden av synemän kunna överklagas hos vattendomstolen och skola stundom underställas dennas prövning. Domstolen äger emellertid därvid ej ingå i bedömning av ersättningsfrågor i vidare mån än som föranledes av anförda besvär eller av ändrade anordningar eller föreskrifter rörande företagets utförande.

Vid syneförrättning skola i regel biträda två gode män, utsedda bland dem, som äro valda till ägodelningsnämndemän eller till gode män vid lantmäteriförrättningar. I vattendomstol ingå två vattenrättsnämndemän. Härigenom blir ortskännedomen företrädd vid behandlingen av de spörsmål, vilkas avgörande ankommer på synemännen eller vattendomstolen.

I den föreliggande motionen har begärts utredning rörande möjligheten och lämpligheten att bereda representation för markägare vid värdering av skada enligt vattenlagen. Yttranden över motionen hava inhämtats från vattenrättsdomarna, vilka samtliga avstyrkt bifall till densamma. Därvid har anförts, att det redan nu vore väl sörjt för att ett såvitt möjligt riktigt avgörande träffades i förekommande ersättningsfrågor. En lagändring i den av motionärerna angivna riktningen skulle, enligt vad som framhållits, göra behandlingen av dylika frågor vid synenämnd och vattendomstol tidsödande, ohanterlig och väsentligt mera kostsam för parterna.

Utskottet finner sig kunna i stort sett instämma i de uttalanden, som gjorts av vattenrättsdomarna. Såvitt av utredningen framgår kunna berättigade anmärkningar icke riktas mot förhållandena på förevarande område. Under sådana omständigheter kan utskottet icke tillstyrka motionen.

Utskottet får sålunda hemställa,

att förevarande motion icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 1 april 1938.

På andra lagutskottets vägnar:

DAVID NORMAN.

Vid ärendets behandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Norman, Hagman, P. Sandström, Heiding, Knut Petersson, Olof Carlsson**, *Sten* och *Ekströmer*;

från andra kammaren: herrar *Hage, Olovson, Sandström* i Härnösand* och *Hansson* i Örebro, fröken *Andersson* samt herrar *Holm**, *Nyblom** och *Barnekow*.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

**Vattenrättsdomaren i
Norrbygdens vattendomstol.**

Till riksdagens andra lagutskott.

Statsrådet och chefen för Justitiedepartementet har i skrivelse som den 8 nästlidne februari inkommit till vattenrättsdomaren i Norrbygdens vattendomstol meddelat att Kungl. Maj:t beslutat anbefalla vattenrättsdomaren att senast den 10 innevarande mars till utskottet överlämna yttrande över en inom riksdagens andra kammare väckt motion, nr 209, angående beredande av representation för markägare vid syneförrättning för uppskattning av skadestånd i vattenmål.

Till åttlydnad av Kungl. Maj:ts beslut har jag äran anföra följande.

De lagrum i 10 kap. vattenlagen som åberopas i början av motionen avse syneförrättningar rörande inrättande av allmän flottled, torrläggning av mark, vattenreglering och kloakledning. Syftet med dessa förrättningar är synbarligen icke i första hand att uppskatta skador utan att på lämpligt sätt ordna för de nämnda intressena. Att som en följd av ett sådant ordnande kunna uppstå skador å motstående intressen är tydligt och i så måtto få synemännen att syssla med uppskattning av skador. Men det är icke riktigt att vattendomstolen efter det synemännen verkställt sin uppskattning (och målet genom underställning kommit under vattendomstolens prövning) »fastställer» skadeståndsbeloppen. Det är tvärtom domstolen förbjudet att ingå i bedömning av frågor rörande ersättning om ej skadelidande anført besvär över synemännens beslut i detta hänseende.

Det förefaller som om motionärerna vid avfattandet av motionen haft i tankarna, mindre ovan nämnda syneförrättningar, än de undersökningar i ansökningsmål av större omfattning vilka pläga föregå vattendomstolens beslut om ersättning för liden skada. Sedan sökanden inkommit med uppgift å skador som företaget enligt sökandenas åsikt förorsakar brukar uppdras åt en av vattenrättsingenjörerna att med biträde av den ena eller båda vattenrättsnämndemännen undersöka skadornas omfattning. Därefter bestämmer vattendomstolen skadeståndens belopp. Hur motionärerna tänkt sig att skadestånden skola bestämmas är ej klart. Åberopandet av analogien med expropriationsförfarandet tyder på att motionärerna önska överlämna avgörandet av skadeståndsfrågorna till någon nämnd i vilken en representant för den skadelidande skall ha säte. Hur många nämnder skulle det icke bli i ett större mål med hundratals kanske tusentals skadelidande! Det säger sig självt att ett sådant förfarande måste leda till stor omgång och en ofantlig fördyring av rättegången. Och vinsten av reformen? I stället för att skadan nu bedömes och avgöres av den opartiska vattendomstolen, som inom sig rymmer en obestriddig sakkunskap, komme bestämmandet av skadeståndsbeloppet, om motionärernas önskingar tillmötesgås, att anförtras en nämnd vars beslut kanske komme att hänga på ordförandens röst. Ur rättssäkerhetens synpunkt är en sådan reform icke någon vinst. Jag kan ej annat än bestämt avstyrka bifall till motionen. Umeå den 5 mars 1938.

NILS QUENNERSTEDT.

*Bilaga B.***Vattenrättsdomaren i
Österbygdens vattendomstol.****Till riksdagens andra lagutskott.**

Anbefalld att till utskottet avgiva yttrande över en inom riksdagens andra kammare väckt motion, nr 209, angående beredande av representation för markägare vid syneförrättning för uppskattning av skadestånd i vattenmål får jag härmed anföra följande.

Motionärerna synas hysa den uppfattningen att ersättningsfrågor i vattenmål hänskjutas till en synenämnd för att beredas vid syneförrättning och därefter avgöras av vattendomstolen. Så är ju dock icke förhållandet.

Syneförrättningar enligt vattenlagen hållas endast för de särskilda ändamål som framgå av de i motionen angivna lagrummen. De därvid tjänstgörande synemännen besluta i de frågor som förrättningen avser eller som uppkomma vid densamma, däribland givetvis också ersättningsfrågor. Över synemännens utlåtanden kunna besvär anföras hos vattendomstolen och i vissa fall underställas de vattendomstolens prövning. Domstolen äger emellertid icke inlåta sig i prövning av frågor rörande ersättning i vidare mån än som föranledes av anförda besvär eller ändrade anordningar eller föreskrifter rörande utförandet av det företag som förrättningen avsett. Med sådana mål som omedelbart upptagas av vattendomstolen, nämligen ansöknings- och stämningssmålen, äga syneförrättningarna icke något samband.

Om det verkligen vore så, som motionärerna synas förmena, nämligen att ersättningsfrågor i vattenmål behandlas av en särskild synenämnd, måste medgivas att vad de i motionen ifrågasatt ter sig rätt naturligt. Då så icke är förhållandet, synes det uppenbart att den väckta motionen icke kan föranleda någon åtgärd. Att inrätta ett organ med nu antydd uppgift finnes ej någon anledning till och måste jämväl antagas falla utom ramen för motionens syfte. Något behov av förändring i det vattenrättsliga förfarandet i ändamål att markägareintresset skall vinna beaktande i högre grad än enligt gällande lagstiftning kan överhuvudtaget icke anses föreligga. I det sammanhanget torde endast behöva erinras om att i varje vattenmål såsom ledamöter i vattendomstolen tjänstgöra två vattenrättsnämndemän, i de flesta fall jordbrukare, samt att deras inflytande på målets utgång givetvis i särskilt hög grad gör sig gällande just beträffande sådana praktiska frågor som angå ersättningar för skada och intrång å mark. Stockholm i Österbygdens vattendomstols kansli den 7 mars 1938.

FABIAN APPELBERG.

**Vattenrättsdomaren i
Söderbygdens vattendomstol.****Till riksdagens andra lagutskott.**

Efter anmodan av herr statsrådet och chefen för Kungl. Justitiedepartementet får jag härmed avgiva yttrande över en inom riksdagens andra kammar väckt motion, nummer 209, angående beredande av representation för markägare vid syneförrättning för uppskattning av skadestånd i vattenmål och får förty anföra följande.

Innebörden utav ifrågavarande motion synes icke vara fullt klar. I första hand får man nämligen det intrycket, att motionärerna skulle förmäna att sakägarna icke skulle bliva i tillfälle att vid syneförrättningar enligt vattenlagen vederbörligen utföra och bevaka sin talan. Så är emellertid såsom framgår av olika bestämmelser i vattenlagen ingalunda förhållandet, utan torde det tvärtom vara väl sörjt för att sakägarnas intressen i sådant hänseende varda vederbörligen tillvaratagna. Något behov av ytterligare bestämmelser i detta avseende torde således icke föreligga.

Innebörden utav motionärernas framställning torde emellertid vid närmare granskning vara den, att enligt deras förmenande någon eller några representanter för markägarna skulle äga såsom bisittare i synenämnden eller såsom ledamöter i vattendomstolen deltaga i avgörande utav förekommande skadestandsfrågor. Denne eller dessa ledamöter skulle således vid sitt deltagande i förekommande avgöranden på förhand vara inställda på att tillvarataga för att icke säga söka att gynna markägarnas intressen. Konsekvensen härav skulle tydligen kräva att även det motstående intresset (sökanden eller företagaren) också skulle hava att utse en eller flera representanter för tillvaratagande av dess intresse. En lagändring av den beskaffenhet, som motionärerna således torde hava ifrågasatt, synes mig vara obehörlig och olämplig, varjämte den även skulle processuellt medföra betydande olägenheter. Lagändringen är obehörlig därför att det enligt min uppfattning redan nu är väl sörjt för att ett såvitt möjligt riktigt avgörande kommer att varda träffat i förekommande skadestandsfrågor. Härutinnan är således att framhålla att de ledamöter, som deltaga i en synenämnds avgörande, och ledamöterna i vattendomstolen äga sakkunskap i de frågor, med vilka de hava att taga befattning. Skulle i något fall särskild sakkunskap erfordras, kan enligt i vattenlagen meddelade bestämmelser tillkallas en inom det område, varom fråga är, särskild sakkunnig. Ledamöterna i synenämnd och vattendomstol intaga vidare en fullt självständig ställning. Man har således all anledning antaga att man kommer att erhålla ett sakkunnigt och opartiskt avgörande. Den ifrågasatta lagändringen är olämplig därför att det icke är lämpligt att vid avgörande av rättslig natur — även en synenämnds avgörande är av rättslig natur — deltaga ledamöter, vilka kunna få sken av att intaga en partisk ställning. Den föreslagna lagändringen skulle vidare processuellt medföra betydande olägenheter. Härutinnan må framhållas att i ett och samma vattenmål ofta förekomma ett stort antal skadestandsfrågor berörande ett flertal olika sakägare. Skulle nu för var och en av dessa inträda en särskild representant i synenämnden eller i vattendomstolen, så skulle behandlingen vid synenämnden

och vid vattendomstolen av förekommande frågor bliva både tidsödande och ohanterlig. Att märka är också att i mål, som behandlas av synemän och av vattendomstol, man icke har att utgå från ett redan utformat företag, av vilket följderna således kunna bedömas, utan att behandlingen ofta just går ut på att utfinna det lämpligaste sättet för att utan större olägenheter för utomstående vinna bästa möjliga resultat. Man skall utforma företaget så att såsom det heter i vattenlagen »ändamålet utan oskäligen kostnad vinnas med minsta intrång och olägenhet för annan». Man får således göra olika beräkningar för olika alternativ och beräkna storleken av uppkommande skador vid de olika alternativen. Ofta kan det således vara fråga om beräknande av skada vid ett alternativ, som sedermera icke bliver det slutligen gällande. Att under sådana förhållanden det icke kan vara lämpligt att inkalla särskilda representanter för sakägarna att delta i förekommande överläggningar och beslut torde utan vidare vara uppenbart.

Stockholm i Söderbygdens vattendomstols kansli den 5 mars 1938.

H. A. HAMILTON.

Bilaga D.

**Vattenrättsdomaren i
Västerbygdens vattendomstol.**

Till riksdagens andra lagutskott.

Genom Kungl. Maj:ts beslut den 4 februari 1938 har vattenrättsdomaren i Västerbygdens vattendomstol anbefallts att senast den 10 mars 1938 avgiva och till riksdagens andra lagutskott överlämna yttrande över en inom riksdagens andra kammare väckt motion, nr 209, däri hemställts, att riksdagen ville hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning rörande möjligheten och lämpligheten att bereda representation för markägaren i samband med värdering av skada jämlikt vattenlagen samt om framläggande för riksdagen av de förslag, vartill utredningen kan föranleda.

I anledning härav får jag anföra följande:

De i motionen åberopade lagbestämmelserna avse syneförrättning rörande företag om inrättande av allmän flottled, om torrläggning av mark genom dikning, vattenavledning eller invallning samt om kloakledning ävensom sådana företag om vattenreglering, som efter vattenrättsdomarens eller vattendomstolens bestämmande skola behandlas vid syneförrättning enligt 10 kapitlet 32 § vattenlagen. Bestämmelserna avse således allenast en del av de mål, som höra under vattendomstolarnas domvärjo, samt — om avseende främst fästes vid vikten och omfattningen av de skadestandsfrågor, som i dessa mål förekomma till avgörande — den minst betydelsefulla delen.

Sedan alla vid syneförrättningen förefallande frågor blivit behörigen utredda, hava synemännen att avgiva utlåtande angående företaget i hela dess vidd; utlåtandet skall således innefatta besked jämväl i alla tvistiga ersättningsfrågor. I händelse av missnöje med utlåtandet må klagan över det-

samma, även i vad det angår ersättningsfrågorna, föras hos vattendomstolen genom besvär. Beträffande vissa av de ifrågavarande företagen gäller därjämte, att utlåtandet skall underställas vattendomstolens prövning, därvid vattendomstolen emellertid ej må ingå i bedömande av frågor rörande ersättning i vidare mån än som föranledes av anförda besvär eller av ändrade anordningar eller föreskrifter rörande företagens utförande.

Till skillnad mot vad som gäller vid expropriationsförfarandet, där expropriationsnämndens beslut i ersättningsfrågorna är i stort sett definitivt, blir således det vid omförmälda syneförrättningar meddelade motsvarande beslutet bindande endast i den mån de av beslutet berörda sakägare åtnöjas med detsamma; i övrigt blir beslutet föremål för omprövning i första hand av vattendomstolen samt därefter, i händelse av vidare fullföljd, av vattenöverdomstolen, eventuellt också av Kungl. Maj:t.

Vid prövningen av de till vattendomstolen fullföljda ersättningsfrågorna är domstolen helt obunden av den utav synemännen företagna skadevärderingen. Frågorna behandlas i regel vid sammanträde med parterna i förening med syn å platsen, därvid domstolen, då förhållandena därtill föranleda, verkställer ny uppskattning av skadorna. Att låta parterna eller representanter för dem delta i domstolens ifrågavarande prövning är naturligtvis alldeles uteslutet. Av flera skäl torde det emellertid icke vara lämpligt, att åt parterna beredes någon motsvarande medbestämmanderätt ens i synemännens avgörande. Härutinnan må erinras allenast, att de tekniska och de ekonomiska frågorna i ett företag av förevarande art ofta äro så betingade av varandra, att det avgörande, synemännen hava att träffa rörande företagens hela planläggning liksom ock angående de tekniska detaljanordningarna för detsammans genomförande, mången gång är helt beroende av prövningen av frågan om kostnaderna för företaget, samt att det med hänsyn härtill med visshet kan förutses, att parternas deltagande i synemännens avgöranden skulle — även om deltagandet begränsades till att gälla endast ersättningsfrågorna — föranleda betydande tidsutdräkt vid ärendets behandling samt därjämte väsentligt ökade kostnader för parterna. Men även om parterna i trots härav tillerkändes en dylik medbestämmanderätt, så skulle ju därigenom det med motionen avsedda syftet i allt fall icke ernås såvitt angår de företag, beträffande vilka fullföljd sker till vattendomstolen. För vinnande av nämnda syfte även beträffande dessa företag bleve ofrånkomligt att från vattendomstolens befattning med företagen undantaga de däri förekommande ersättningsfrågorna.

Den av motionärerna ifrågasatta rätten för parterna att delta i avgörandet av ersättningsfrågor är icke begränsad till de ovan uppräknade företagen utan omfattar enligt motionens ordalydelse även övriga av vattenlagen reglerade företag och således även dem, beträffande vilka vattendomstolen själv låter utreda och omedelbart, utan föregående syneförrättning, prövar förekommande ersättningsfrågor. Då det enligt vad ovan anförts är alldeles uteslutet att låta parterna delta i domstolens avgöranden och då det väl för övrigt icke torde kunna ifrågakomma annat än att ordningen för behandlingen av ersättningsfrågor skall vara densamma för alla vattenmål, är således för vinnande till alla delar av omförmälda syfte erforderligt, att vattendomstolarna avskiljas från befattningen med ersättningsfrågor i alla vattenmål. En dylik anordning förutsätter emellertid med nödvändighet en fullständig omläggning av ordningen för vattenmålen behandling och kräver för sitt genomförande en radikal förändring av hela vattenlagstiftnings-

komplexet. Det torde kunna antagas, att motionärerna icke åsyftat en dylik genomgripande omgestaltning av vattenlagstiftningen. Med hänsyn härtill och då i allt fall vad i motionen anförts icke kan anses utgöra tillräcklig grund för en sådan omgestaltning, synes mig motionen böra avstyrkas.

Vänersborg i Västerbygdens vattendomstols kansli den 5 mars 1938.

ANTON THELIN.
